

De WOB-documenten Media, gedrag en narratieven

Hoe is de media gebruikt in de coronacrisis

25/3/2020: Uitnodiging Buitenhof om o.a vertrouwen in wetenschap

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@me.com>

Datum: woensdag 25 maart 2020 om 14:17

Aan: (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>

CC: (10)(2e) (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>, (10)(2e) <(10)(2e)@vpro.nl>

Onderwerp: Verzoek terugkijkgesprek Buitenhof

Beste (10)(2e)

Hierbij ons verzoek om na de storm terug te kijken met (10)(2e) en/of (10)(2e) in een uitzending van Buitenhof. In het gesprek zouden verschillende onderwerpen aan de orde kunnen komen:

- Uiteraard de Corona-uitbraak en het verloop ervan;
- De rol van het RIVM en de samenwerking met de politiek;
- **Het publieke vertrouwen/wantrouwen in de wetenschap** en daarin jullie positie in het maatschappelijk debat.

Ik denk dat het een interessant gesprek zal zijn, maar het kan nu nog niet gevoerd worden. Na volgende week werk ik niet bij Buitenhof, mijn collega (10)(2e) neemt mijn contacten over. Zij staat in de cc en is bereikbaar op: 06 (10)(2e). Zouden jullie met haar het contact kunnen onderhouden?

Verder hoop ik dat jullie bij andere mediaverzoeken met dezelfde strekking aan ons denken.

Hartelijke groet,

(10)(2e)

(10)(2e)
06 (10)(2e)
(10)(2e)@me.com

8/5/2020: In de Omgevingsanalyse wordt de (sociale) media in de gaten gehouden. Hoe is de stemming.

Omgevingsanalyse Corona

- Analyseperiode: vrijdag 8 mei 2020 15.00 uur - maandag 11 mei 2020 15.00 uur
- Naam omgevingsanalist: (10)(2e)
- Analysebron(nen): (10)(2e) (social) media en overige bronnen
- Aantal berichten afgelopen 72 uur: Ruim 17.500 (waarvan bijna 13.000 reacties op reacties)

Karakterisering

- Impact & reikwijdte: Internationaal incident, Landelijke uitstraling
- Dominante thema's: Heropening scholen, hervatting contactberoepen, verpleeghuizen
- Veel gebruikte hashtags of zoekwoorden: #rivm, #coronavirus, #corona, #verpleeghuizen, #covid19
- Ontwikkelingen en kantelingen in gesprek: Positieve reacties op heropening basisscholen, maar er blijven ook zorgen. Hetzelfde geldt voor de positieve coronacijfers en de versoepeling van de maatregelen; worden mensen niet te onvoorzichtig?

Het “Stakeholderbeeld” geeft inzicht in de stemming onder mensen met groot bereik

Stakeholderbeeld

- **Ate van der Zee**, UMG-topman: “Noord-Nederland past bescheidenheid en trots’ [...] ‘VWS heeft ons niet zo zeer onder druk gezet, als wel gekapitteld. Wij hebben duidelijk kunnen maken dat onze aanpak paste bij onze fase van de crisis en de minister heeft zijn woorden daarna teruggenomen.”
- **Wierd Duk**, verslaggever Telegraaf: “Longarts bevestigt wat @mauricedehond ook telkens benadrukt: “Aerosols kunnen tot 3 uur blijven dwarrelen in afgesloten ruimtes”. Waarom vindt het onderwijs dan niet met open ramen plaats of desnoods zoveel mogelijk buiten? “RIVM zwijgt hierover”, aldus @EenVandaag”
- (10)(2e), opiniepeiler: “Nieuw onderzoek wijst juist uit dat de aerosols belangrijker zijn voor het verspreiden van het virus dan het directe contact. Maar RIVM en aanpalende deskundigen (zoals net bij EenVandaag) blijven dat ontkennen.... Met noodlottige gevolgen (zoals in zorginstellingen).”
- **Erik Mouthaan**, correspondent RTL Nieuws: “Gaat Nederland het er nog eens over hebben dat er per hoofd van de bevolking veel meer mensen in ons land sterven dan in Duitsland, Canada, Denemarken, Zwitserland en VS? Ik bespeur een soort tevredenheid in Nederland. ‘Het dagelijkse aantal doden dat de RIVM meldt, daalt toch?’”
- **NS**: “Het is erg druk in de treinen naar het strand, we doen een dringend beroep op je om niet met de trein richting Zandvoort te gaan. Samen moeten we grote drukte voorkomen, de trein is even geen uitje. <http://bit.ly/NSinfo>”
- **Felco van Hoecke**, FvD: “Hier kan ik ontzettend boos om worden. Het testen van personeel van verpleeghuizen werd geweigerd in opdracht van het #RIVM. Bij het AZC in Sneek ging het anders zoals u weet. Na deze #Corona periode zo snel mogelijk een parlementaire enquête. De onderste steen boven. #FVD”

8/2020: Vertrouwen is heel belangrijk. In overheid en wetenschap. Daarom houdt NCTV (Terrorisme en Veiligheid) dat voor u in de gaten

- **Geruchten**
 - Er is geen vaccin te ontwikkelen tegen het coronavirus.
 - "Het coronavirus is gemaakt in een lab, om als biowapen in te kunnen zetten." [Dat denkt 15% van de Nederlanders.](#)
 - "De (sterfte)cijfers van RIVM, CBS, Op1, RTL, etc. kloppen niet!!! Die zijn gemanipuleerd om de bevolking zo lang mogelijk angstig te houden" ([Bron: Facebook](#))
 - "'Het RIVM wil geen coronamedicijn'"

Betekenisgeving Wantrouwen/kritiek:

- "NS, u bent op de hoogte dat RIVM niet betrouwbaar is? Ze geven u verouderde informatie, nu we nieuwe informatie hebben over COV-19, wereldwijd 275.000 doden op 7.5 miljarden mensen, dat is zijn feiten. U weet dat COV-19 geen gevaarlijke virus is dan ons wordt wijsgemaakt." ([bron: Twitter](#))
- "Het is volstrekt onacceptabel dat het @rivm tijdens een crisis als deze de manier van rapporteren verandert. We hebben recht op volledige transparantie. Geen WOB verzoeken

In deze omgevingsanalyse analyseren we beleving, geen feiten. We gebruiken daarvoor sociale media en (online en offline) nieuwsbronnen. Live volgen? Bekijk dan het speciaal ingericht [dashboard](#).

2.2 Vertrouwen en wantrouwen tussen overheid en burger

In flitstempo worden zeer ingrijpende beslissingen genomen die de rechten van burgers raken, terwijl een democratisch debat hierover moeilijk is. De in belangrijke mate op *compliance* gebaseerde maatregelen vereisen vertrouwen van de burger in de overheid, iets dat tot voor kort niet vanzelfsprekend was. Wat betekent deze verschoven relatie op de langere termijn? Wat is ervoor nodig om burgerrechten te kunnen blijven waarborgen, ook in een sterk veranderde samenleving? Vanuit BZK, JenV, AZ en VWS wordt gewerkt aan vraagstukken zoals:

- **Noodwetgeving en democratische waarborgen**
- Technologische oplossingen en databescherming
- **Waarborgen van grondrechten**
- **Vertrouwen in de experts en de wetenschap, desinformatie**
- Risico-acceptatie, risicoverdeling tussen overheid en samenleving

18/5/2020: RIVM medewerker maakt zich zorgen over het wantrouwen jegens RIVM.

Van: (10)(2e) (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>

Datum: 18 mei 2020 om 18:47:00 CEST

Aan: Ondernemingsraad-db <(10)(2e)@rivm.nl>

Onderwerp: FW: Kerstboodschap en hoe is het nu op het RIVM?

Hoi db, ik ben **ongerust over de toekomst van het RIVM,**

Waarom?

omdat het er steeds meer meer onrust en onvrede lijkt te ontstaan onder medelanders over het rivm. Komt dit door ons publiekelijk optreden op tv en in social media's? Het RIVM ontvangt na een post op oa op facebook en twitter vele vragen, suggesties, maar vooral wordt er veel harde **uitingen van onvrede en wantrouwen geuit**. Mensen onderling reageren op elkaar na een of andere plottheorie. Soms wordt alleen de koptekst van een artikel getoond, waar het rivm of de overheid nav zaken rondom corona zwart gemaakt wordt.

Voorbeeld: (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) zou op de zwarte lijst van artsen staan. Dit wordt door een groep gepost en mensen reageren daar dan op. Er is een groep van onrust stokers die dit doen. Mensen gaan hierin mee en steken anderen weer aan. Hoe meer je leest, hoe meer van dit soort boodschappen blijft hangen. BV dat rivm geld aanneemt van Bill Gates. (10)(2e) (10)(2e) zou op de loonlijst staan bij Gates en zo ook RIVM'ers worden door hem betaald en hij regeert over ons. Hoezo onafhankelijk en betrouwbaar is het RIVM dan, wordt er gedacht.... Er wordt gezegd dat we de mensen bang willen maken, rivm stinkt.....

Is het een idee om bij (10)(2e) (10)(2e) na te vragen of er wordt **nagedacht door het CMT en afd. Communicatie** en hoe hier het beste op ingezet kan worden. Bemoeien we ons niet met de politiek bijvoorbeeld. Als (10)(2e) van D op tv gevraagd wordt bv, hoe hij denkt over de maatregelen die Rutte neemt en of hij het er mee eens is, geeft (10)(2e) hierop antwoord (en natuurlijk is hij het ermee eens). Mi moet hij geen politieke vragen krijgen / beantwoorden, maar alleen inhoudelijk deskundige virus vragen. Wordt er goed over nagedacht door CMT, comm, hoe we hier mee omgaan. Hoe gaan we met de complot-theorieën om?

RIVM post op facebook. Zou alleen posten op onze eigen RIVM website (niet) voldoende zijn? Geven we ook nog antwoord op al die vragen op social media. Hoeveel uren kost ons dit en willen we dit? Of laten we iedereen vragen stellen, maar reageren we niet of bijna niet. Dat komt ook vreemd over.

En **wordt er door CMT en geëvalueerd over hoe we nu overkomen** Naamsbekendheid, zoals hieronder in de kerstboodschap van Hans, ja dat zit nu wel goed. Maar de reputatie? Die wordt er mi niet beter op. Zou er een parlementaire enquête komen en zo ja, zijn we voorbereid en wat betekent dit voor de RIVM toekomst??

sorry, ik ben ongerust en vraag me af hoe we als OR kunnen meedenken en vragen stellen.

En weer een omgevingsanalyse:

Betekenisgeving

- Wantrouwen over en n.a.v. de informatie die het RIVM/OMT heeft gegeven:
 - "En het blijft raar dat RIVM/OMT zo lang volhouden dat pre-symptomatische verspreiding geen issue zou zijn" (**iemand** op Twitter)
 - "[...] Waarom zou ik nog op dat instituut vertrouwen? **#Covid19NL** *De coronacrisis in tweets van het RIVM: een tijdljn" (**iemand** op Twitter)
 - "Vreemd wanneer het antwoord op bijna elke vraag is: "We weten nog onvoldoende": 'RIVM-experts: 'We weten nog te weinig om exitstrategie te kunnen bepalen' (**verslaggever Telegraaf** op Twitter)
- Verbazing over de informatie die het RIVM heeft gegeven:
 - "Verbijsterend. Waar haalt het **@RIVM** zijn informatie eigenlijk vandaan?! [...]" *De coronacrisis in tweets van het RIVM: een tijdljn" (**iemand** op Twitter)
 - "Volgens het RIVM hadden we vandaag de dag op ongeveer 2400 bezette Covid-19 IC bedden moeten zitten MET de genomen maatregelen... Er lagen er gisteren 735... Niet eens in de buurt van de ondergrens dus. Naar aanleiding van dit model gingen we in de lockdown."
 - Over berichtgeving zwanger en coronavirus: "Opmerkelijk, zo'n bericht. De hoge koorts die dit virus kan veroorzaken is sowieso al gevaarlijk voor een zwangere en vergroot de kans op een miskraam. Buiten dat, het is een nieuw virus waar zeker op de lange termijn nog niets over bekend is.[...]"

Uw Twitterposts worden gelezen.

Betekenisgeving

- **Wantrouwen over en n.a.v. de informatie die het RIVM/OMT heeft gegeven:**
 - "En het blijft raar dat RIVM/OMT zo lang volhouden dat pre-symptomatische verspreiding geen issue zou zijn" ([iemand](#) op Twitter)
 - "[...] Waarom zou ik nog op dat instituut vertrouwen? [#Covid19NL](#) *De coronacrisis in tweets van het RIVM: een tijdlijn" ([iemand](#) op Twitter)
 - "Vreemd wanneer het antwoord op bijna elke vraag is: "We weten nog onvoldoende": 'RIVM-experts: "We weten nog te weinig om exitstrategie te kunnen bepalen' ([verslaggever Telegraaf](#) op Twitter)
- Verbazing over de informatie die het RIVM heeft gegeven:
 - "Verbijsterend. Waar haalt het [@RIVM](#) zijn informatie eigenlijk vandaan?! [...] *De coronacrisis in tweets van het RIVM: een tijdlijn" ([iemand](#) op Twitter)
 - "Volgens het RIVM hadden we vandaag de dag op ongeveer 2400 bezette Covid-19 IC bedden moeten zitten MET de genomen maatregelen... Er lagen er gisteren 735... Niet eens in de buurt van de ondergrens dus. Naar aanleiding van dit model gingen we in de lockdown."
 - Over berichtgeving zwanger en coronavirus: "Opmerkelijk, zo'n bericht. De hoge koorts die dit virus kan veroorzaken is sowieso al gevaarlijk voor een zwangere en vergroot de kans op een miskraam. Buiten dat, het is een nieuw virus waar zeker op de lange termijn nog niets over bekend is.[...]"
- In reactie hierop mensen die het RIVM verdedigen en de acties goedkeuren:
 - "Nee hoor juist door deze maatregelen. En vooral omdat ze goed opgevolgt zijn is het (nog) niet tot het maximum gekomen. RIVM is goed bezig."
 - "Het rivm gaf toen antwoord met de kennis van toen. Het is achteraf lekker makkelijk scoren door te roepen dat het allemaal niet klopte."
- Beschuldigende reacties n.a.v. beleid zorg buiten het ziekenhuis:
 - "Mondkapjes lossen inderdaad het virus niet op, maar als jij, [@hugodejonge](#) en [#jaapvandissel](#) [@rivm](#) op tijd hadden gezorgd dat er bescherming was voor de thuiszorg had mijn moeder nog geleefd. [#Corona](#)" ([iemand](#) op Twitter)
- Het artikel van de Story over [\(10x24\)](#) die op de zwarte lijst staat, roept wantrouwen op.
 - 'Dus jullie vertrouwen deze gast' ([iemand](#) op Twitter)
 - 'We worden gemanipuleerd door RIVM en [#Rutte](#) [#VVD!](#)' ([iemand](#) op Twitter)
- Tegelijk zijn er mensen die Van Dissel verdedigen en de bron in twijfel trekken.
- De update roept medeleven op:
 - 'Sterkte voor de familie van de overledenen'.
- Filmpje over hooikoorts en COVID-19 zien sommigen als bangmakerij. Andere mensen reageren positief: 'Duidelijke uitleg.'

1/4/2020: Een RIVM documentaire. Geen propaganda dus

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>
Verzonden: woensdag 1 april 2020 13:03
Aan: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>
CC: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>
Onderwerp: Positief advies over documentaire
Urgentie: Hoog

Ha (10)(2e)

Afgelopen week werden wij via (10)(2e) ((10)(2e) op het coronadossier) benaderd door een producent van documentaires. Hij deed de suggestie om een documentaire te maken over de rol van het RIVM tijdens deze historische coronacrisis. We hebben dit besproken met (10)(2e) en willen hier een positief advies op geven. Het past goed in onze mediastrategie waarbij we ons positioneren als 'wetenschappelijk baken' in deze crisistijd.

Concreet zou dit betekenen dat we zo snel mogelijk een klein ploeg zoveel mogelijk mee gaat draaien bij het werk van het RIVM. We zouden zoveel mogelijk momenten achter de schermen willen laten vastleggen zonder het (besluitvormings)proces te verstoren. Later in het jaar wil hij dan met een aantal experts interviews houden. Maar dat kan gerust als het wat rustiger is.

Uiteraard moeten we hierover afspraken maken met de documentaire maker. Zo ook over het al dan niet filmen tijdens bijvoorbeeld een OMT oid. In ieder geval geeft hij al aan dat wij het laatste woord hebben als het gaat om de selectie van beelden/fragmenten. Zonder onze toestemming wordt er niets uitgezonden. Hieronder lees je nog iets meer over de documentaire maker.

Wij denken dat het een hele mooie kans is om een professionele blik achter de schermen van het RIVM te geven. Passend bij onze rol als wetenschappelijk instituut dat beleid ondersteunt.

Maar wel opletten op 1,5 meter en twijfel over professioneel beeld

De documentairemaker heeft gelukkig geen actueel journalistiek belang.

Dat zou onprettig zijn.

Hoi (10)(2e)

Een verzoek om te overwegen, voordat ik e.e.a. eventueel verder uitwerk.

Momenteel maken we geschiedenis mee. Ik wil jullie voorstellen om een documentairemaker toegang te geven tot onze werkvloer om de werkprocessen en besluitvormingsprocessen rondom Covid-19 in beeld te brengen. Met als doel om na corona een beeldverslag te hebben van de wetenschap die heeft geleid tot de crisisaanpak. Dit beeld wordt dan verrijkt met interviews (deze worden achteraf opgenomen).

Vanuit het communicatieteam is al gewikt & gewogen, ik wordt positief geadviseerd.

Ik ben zelf ook enthousiast, gezien het publiek belang voor een blik achter de schermen na corona, profilering RIVM, inzicht in wat we leren, etc.

Ik heb ook wel bezwaren. **Waaronder 1,5 meter tijdens filmen, spannend of het uiteindelijke beeld voldoende professionaliteit uitstraalt, nadere afstemming met departement, etc.**

De documentaire maker heeft goede referenties en **geen actueel journalistiek belang**. Het gaat om een beeldverslag voor de lange termijn. Iig geldt: geen beeld in de productie zonder onze toestemming.

Gezien de zwaarte van een dergelijk besluit graag jullie eerste reactie. Voor jullie alle drie geldt dat een dergelijk beeldverslag niet compleet is zonder jullie actieve (maar in tijd vanzelfsprekend beperkte) bijdrage. No go, of verder uitwerken in een concreet plan?

Hartelijke groet, (10)(2e)

(10)(2e)

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Postbus 1, 3720 BA Bilthoven
Antonie van Leeuwenhoeklaan 9, 3721 MA Bilthoven

To: (10)(2e) [(10)(2e) @minbzk.nl]
From: (10)(2e) [(10)(2e) (10)(2e)]
Sent: Wed 8/19/2020 7:21:06 AM
Subject: RE: **Materiaal documentaire LCH**
Received: Wed 8/19/2020 7:21:07 AM

(10)(2g)

Nog een docu voor Binnenlandse Zaken, maar dat mogen wij niet lezen

18/5/2020: Narratieven worden opgesteld voor een EenVandaag optreden

To: (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) @minvws.nl
From: (10)(2e)
Sent: Mon 5/18/2020 5:54:17 PM
Subject: DEFCONCEPT narratiefPBM met check MvR
Received: Mon 5/18/2020 5:54:17 PM
[DEFCONCEPT narratiefPBM met check MvR.docx](#)

In de EenVandaag set wordt de oprichting van het LCH niet concreet genoemd. In dit concept narratief wel.

Op **18 maart** (de dag dat in de Tweede Kamer wordt gevraagd om een vorderingswet) komen de inkopers van diverse academische centra, NFU-bestuur en een aantal leveranciers zelf met het idee om het Landelijke Consortium Hulpmiddelen te starten *'Want we zitten allemaal in dezelfde vijver te vissen'*. Daar kunnen alle aanbiedingen worden beoordeeld en kan ook de eigen productie worden aangejaagd.

VWS steunt dit initiatief om de krachten te bundelen, maar vraagt op **19 maart** wel om een open samenwerking en deelname van partijen zonder winst oogmerk. VWS vraagt aan (10)(2e) om het LCH qua structuur op te zetten en aan te sturen.

Half maart start ook de samenwerking met EZK. Zij helpen ons aan leads voor inkoop en productie.

Op **19 maart** komt een eerste voorstel binnen van Afpro om in Nederland de productie van mondkapjes op te starten.

Op **21 maart** komt een eerste grote levering door VWS in China ingekochte mondkapjes binnen.

Op **23 maart** start de inkoop van PBM's via het LCH. LCH zegt inkopers dat lopende contracten gewoon kunnen worden gerespecteerd. Reguliere leveringen aan zorginstellingen lopen door. Het LCH koopt in wat extra nodig is.

24/8/2020: Campagnes voor gedragsverandering

Van: (10)(2e) (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>

Datum: maandag 24 aug. 2020 1:34 PM

Aan: (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>, (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>

Kopie: (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (SG) <(10)(2e)@minfin.nl>

Onderwerp: RE: Van cijfers en feiten naar verleiden en gedrag beïnvloeden

Dank (10)(2e)

De verhalen systematisch verzamelen, te evalueren en waar nodig te duiden, en waar passend te delen, als input voor en onderdeel van **campagne voor gedragsverandering en -behoud** kan heel nuttig zijn. Ik denk te begrijpen dat twee GGD-en de verhalen die bij hen 'langs zijn gekomen' op die manier willen 'verwerken'. Als de dat m.n. richten op de ervaringen in thuissituatie en werksituatie, dan zou een dergelijk initiatief goed passen in de lijn die we o.l.v. jou en (10)(2e) afgelopen vrijdagen hebben ingezet. (Maar voor alle duidelijkheid en herhaling van mijn eerste zin (*)): verhalen en ervaringen t.b.v. **gedragsverandering** vragen wel om duiding en richting, niet alleen om delen. Want het puur delen van ervaringen en narratief kan voor allerlei doelen nuttig of nodig zijn, maar t.b.v. de gewenste gedragsverandering kunnen verhalen en ervaringen natuurlijk ook heel negatief uitpakken.)

Van (10)(2e) hoor ik dat de interdepartementale covid directoraat ook bezig is een narratief uit te werken.

Met vriendelijke groeten,

(10)(2e)

Augustus 2020: De narratieven worden bewaakt

Publiekscommunicatie

- nieuw **centraal overkoepelend narratief** met sociaal-economisch perspectief gericht op de middellange termijn (dus niet alleen het gezondheid narratief)
- vertaal dit narratief naar een specifieke **doelgroepgerichte** narratieven met helder handelingsperspectief rekening houdend met wat er binnen die doelgroep leeft en hoe die doelgroep issues oplost.
- vertrek vanuit de **verantwoordelijkheid van de burger** (bottom-up in plaats van top down)

Het Land Information Manoeuvre Centre (LIMC) houdt als onderdeel van Defensie, controle op wat er speelt onder de burgerij.

Waar was dat ook al weer? Waar defensie werd ingezet op de burgers?

Departementaal Vertrouwelijk

Omgevingsbeeld (17 augustus)

- Het coronadebat zorgt voor beroering in de media. Enerzijds is er veel aandacht voor de verplichte quarantaine en het intrekken daarvan na felle kritiek van de Kamer. Anderzijds wordt dat al snel overstemd door het 'wegrennen' van Kamerleden, waarmee een hoofdelijke stemming over salarisverhoging voor zorgmedewerkers wordt gefrustreerd. (DCOM C-19)
- Veel aandacht gaat uit naar jongeren die zich niet aan de coronamaatregelen zouden houden. Omdat zij weinig gevolgen ondervinden van een coronabesmetting, zouden zij zich minder strikt aan de regels houden. Jongeren zouden echter vergeten dat zij het virus wel kunnen verspreiden, met alle gevolgen van dien voor kwetsbaardere groepen. Toch klinkt in commentaren ook de vraag of het wel terecht is om alleen naar jongeren te wijzen: ook onder moslims zijn immers brandhaarden zichtbaar. Waarom de ene groep wel aanspreken en de andere niet? (DCOM C-19)
- **Het LIMC rapporteert over een groeiend anti-overheidssentiment onder actiegroepen** maar de afgelopen weken is er een verharding waargenomen in de toon van berichten op bepaalde alternatieve en sociale media, welke ook bedreigender overkomen. Vooral berichten over politici en handhaving worden steeds negatiever, alsmede de reacties onder geplaatste berichten op sociale media. (LIMC, 11 augustus)
- Het is waarschijnlijk dat de weerstand van actiegroepen tegen aangescherpte COVID-19 maatregelen gaat toenemen. Het is waarschijnlijk dat deze weerstand **behandeld gaat worden in de traditionele media**. Mogelijk zal de verslechterende economische situatie in toenemende mate gebruikt worden in de argumentatie van dit narratief. (LIMC, 11 augustus)

Uitingen in de media over de gevolgen van het coronavirus COVID-19 voor de programmadirectie COVID-19 beleidsterreinen. Dit betreft een selectie van het belangrijkste nieuws van de afgelopen dagen, verzameld door de Directie Communicatie Covid-19. Heb je vragen? Stuur een e-mail naar 010120@minjenv.nl.

18-8-2020

23/8/2020: GGD komt ook met een narratief. Moet nog wel beter om ook leken te overtuigen

From: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>
Sent: zondag 23 augustus 2020 22:05
To: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>
Cc: (10)(2e) <(10)(2e)@minfin.nl>
Subject: FW: Van cijfers en feiten naar verleiden en gedrag beïnvloeden
Importance: High

Hoi (10)(2e) en (10)(2e) wellicht al bij jullie bekend, pogingen van een GGD om de narratieve methode als onderdeel van gedragsbeïnvloeding breder aan de man te brengen. Eerste documenten vind ik lastig grijpbaar. Twee andere documenten ben ik wel enthousiast over, maar dat is meer intuïtief omdat ik in narratieve methode geloof dan dat al uit de documenten zelf spat wat een narratieve methode kan opleveren. Ik heb nog geen tijd gehad om de verhalen en filmpjes op hun website/facebook pagina te lezen/bekijken, wellicht dat dat een aanschouwelijker beeld geeft. Hoe dan ook, ze doen dit nu een tijdje bij die GGD en ik meen in augustus een tussenevaluatie. Wat ze vragen is wat rugdekking om het bij andere GGD's ook te doen. Ik ben zelf wel enthousiast al vind ik dat hun eigen "meta narratief" beter moet om ook "leken" te overtuigen.

Afijn, kun jij er eens even iemand in laten duiken om te kijken of dit de moeite waard is om de ondersteunen?

Met vriendelijke groet,

8/2020: Communicatie was een groot succes, maar we hebben een nieuw centraal verhaal nodig voor de komende periode

De experts die op onze uitnodiging deelnamen aan de sessie Publiekscommunicatie, onderschrijven het succes van de eerste periode. De communicatiekracht van het kabinet was duidelijk zichtbaar met een helder verhaal ('routekaart') waarbij het gewenste gedrag (de sociale norm) het uitgangspunt was. Ook bevestigen de experts dat voor de komende periode een nieuw centraal verhaal (narratief) nodig is. Een verhaal dat wordt vertaald naar een aantal belangrijke doelgroepen zoals jongeren, werklozen, ouderen en kwetsbaren, mensen met een immigratieachtergrond en laaggeletterden. Om de communicatie met daarbinnen de handelingsperspectieven goed te laten aansluiten, adviseren zij om vertegenwoordigers van deze doelgroepen nauw te betrekken bij de uitvoering van middelen en uitingen. Zodat we deze doelgroepen nog beter bereiken.

11/5/2020: Nieuwe narratieven nodig. Corona Gedragsunit to the rescue

Reactie op voorstel narratieven

Door: RIVM Corona Gedragsunit - Werkpakket 8: Communicatie

(10)(2e) (10)(2e) (10)(2e)

(10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e)

Kenmerk 08.05 | 11-05-2020

10 narratieven in het kader van de Alleen Samen campagne.

Uitgangspunten:

- Handelingsperspectief te geven (goed voorbeeld doet goed volgen)
- De vindingrijkheid in de samenleving te laten zien
- Mensen helpen om te gaan met de beperkingen en (nieuwe) mogelijkheden
- **Perspectief bieden (we gaan een stapje vooruit)**
- Mensen aan te zetten om praktische oplossingen te vinden (met duidelijke kaders)

Voor iedere doelgroep wordt een eigen narratief bedacht binnen de campagne.
Zo wordt het nieuwe normaal geïmplementeerd en kan niemand zich meer vergissen.

Centrale vraag: Hoe vul jij het in?

Goed om meerdere segmenten van de samenleving in kaart te brengen en te laten zien hoe deze groepen invulling geven aan de beperkingen en de vindingrijkheid m.b.t. de maatregelen.

Advies: Binnen deze narratieven is het wenselijk om een centraal aspect/gedrag uit te lichten, wat willen we bereiken binnen dit segment? Huisarts → voorkomen zorgmijding en Ramadan → invulling sociale aspecten van de Iftar.

Breedte onderwerpen narratieven:

De onderwerpen zijn vaak gericht op het culturele segment (4. Museum, 6. ZZP'er - filmmaker, 7. Acteur, 10. Bioscoop/filmtheater). **De campagne** kan breder worden ingezet door ook andere segmenten van de samenleving te benaderen (bouwbedrijf, leefstijlcoach/groepstherapie, huiswerkbegeleiding, bootcamp, cafe/restaurant, vakantiegangers, dierentuin).

Algemeen advies:

- Per narratief: een concreet doel van de boodschap. Wat willen we hiermee bereiken? (sociale steun, communicatie nieuwe richtlijnen, informatie over segment?)
- Per narratief: wie is de doelgroep? De communicerende partij of de ontvangende partij (bioscoopklant, de kinderen die weer mogen sporten)?
- **Welk gedrag spreken we aan? Welk probleem willen we oplossen per narratief?**

15/5/2020: Narratieven moeten ook goed gedocumenteerd worden voor achteraf

To: (10)(2e) | (10)(2e) @rivm.nl]
From: (10)(2e)
Sent: Fri 5/15/2020 11:33:53 AM
Subject: RE: Tijdslijn/narratief
Received: Fri 5/15/2020 11:33:53 AM
Narrative: [RIVM en het nieuw corona virus \(5\).docx](#)

H (10)(2e)

In de bijlage ter info – niet voor verspreiding – de werkversie van een **narratief vanuit comm.** Absoluut niet volledig, gebaseerd op beperkte observaties maar het geeft een basis. En de bevestiging dat we **geen eigen narratief** moeten schrijven maar hier een **auteur** op in moeten zetten.

Hartelijke groet, (10)(2e)

(10)(2e) Communicatie & Documentaire informatievoorziening (C&D)

06 (10)(2e)

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Van: (10)(2e) <(10)(2e) @rivm.nl>
Verzonden: vrijdag 15 mei 2020 11:07
Aan: (10)(2e) <(10)(2e) @rivm.nl>
CC: (10)(2e) <(10)(2e) @rivm.nl>
Onderwerp: Tijdslijn/narratief

Heren,

Zag in het DR-concept van dinsdag dat (10)(2e) trekker is hiervan. Vandaag interview met SG gedaan in kader van DR komende weer waarvoor ik ook jullie interviewde (10)(2e) ging expliciet in op zowel narratief als communicatie in algemene zin.

Ik heb een niet geredigeerde weergave van het interview met vast typos, verkeerde zinnen etc. Ik deel hem met

12/5/2020: NCTV houdt potentiële onrust in de maatschappij in de gaten. Zo controleer je alle scenario's

Nationaal Coördinator
Terrorisbestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Departementaal vertrouwelijk

Situatiebeeld en Duiding COVID-19 (nr. 36)

Kerneenheid
Analyse

12 mei 2020 - geactualiseerd tot 16.30 uur

Actuele aandachtspunten

Onslagrondes kunnen draagvlak voor kabinetsbeleid verminderen

- Op handen zijnde reorganisaties komen mogelijk in een stroomversnelling wanneer bedrijven met NOW-steun medewerkers vanaf 1 juni zonder boete kunnen ontslaan. Bij grootschalige onslagrondes wordt het narratief van het kabinet om naast onze gezondheid ook onze banen en inkomens te beschermen en de gevolgen voor zzp'ers, mkb-ondernemers en grootbedrijven op te vangen minder geloofwaardig. Daarmee kan het draagvlak voor het kabinetsbeleid afnemen.

Beperkte capaciteit ov in combinatie met autonome groei, versoepelingen en het aanbreken van de zomer kan leiden tot overbezetting en terugkeer fileproblematiek.

Eventuele noodzaak tot terugdraaien versoepelingen kan leiden tot maatschappelijke onrust en kritiek op de timing van de versoepelingen.

4/5/2020: Campagnes in de maak over hoe u zich moet gedragen

From: (10)(2e) - BD/PPAC
Sent: Mon 5/4/2020 12:38:51 PM
Subject: Kernoverleg 4 mei
Received: Mon 5/4/2020 12:38:53 PM

Hieronder in het kort de belangrijkste punten van het NKC Kernoverleg van vandaag.

Kernoverleg 4 mei

- Het is rustig qua **beeldbepalende optredens**.
- **Campagne update:** Er is een deelcampagne in de maak op mobiliteit, ivm. Weer open gaan van de scholen. Doe dit veilig en met maatregelen. Er is een toolkit gemaakt met posters (1,5 meter afstand, ook onderweg). Deze worden de komende dagen verspreid.
- **Campagne update:** Radio, tv, van de deelcampagne mobiliteit volgt nog. Deze worden ook nog besproken in het kernoverleg.
- Campagne update: Het bureau is gebriefd op de volgende campagne (19 mei).
- Campagne update: het streven is om op 12 mei een nieuwe commercial te publiceren over “vermijd drukte”.
- Campagne update: **Er is een narratief in de maak over “hoe vier je een feestje”.** Wat gaat over het probleem en enkele creatieve oplossingen. Deze staat voor volgende week op de planning.
- Campagne update: Er wordt een proces gemaakt voor deelcampagnes. Om duidelijk te hebben hoe we beslissen over potentiële deelcampagnes (weging, hoe verder).
- Het hebben van een protocol is niet een van de voorwaarden om open te gaan. De QenA's zijn hierop aangepast.
- OCW ontwikkelt deze week een infographic op B1, B2 niveau. Verspreiding gaat via scholen naar kinderen en ouders. Ook zal hij worden gedeeld met het NKC.

Draagvlak voor het narratief brokkelt af nu het zomer wordt en corona verdwijnt. Dit is wel een probleem.

Maatschappelijk effect (vervolg)

Communicatie en media

Draagvlak voor narratief

- Uit flitspeiling komt naar voren dat er afnemend begrip is voor de maatregelen van de overheid. Er is vertrouwen in de informatievoorziening vanuit de overheid.
- Onderzoeksbureau Movivaction: De angst voor het virus neemt af en de zorgen over de economie groeien. Steeds minder mensen geven de prioriteit aan gezondheid als zij dit afwegen tegen de economie, maar een goede gezondheidszorg noemt verreweg de grootste groep (82 procent) nog altijd de belangrijkste waarde voor de manier waarop Nederland met de pandemie omgaat.

Onbekend document zonder datum. Hier wordt het narratief gecontroleerd (I)

Specifieke acties			
Verspreidingsmiddelen/narratieven	(Mogelijke) actie	Verantwoordelijk voor uitvoering	Status actie
SG verzwakt de weerstand	Onderzoek naar locaties met zendmasten en de hoeveelheid Covid-19 patiënten binnen een bepaalde straal t.o.v. locaties zonder zendmast om daar vervolgens over te communiceren en zo de desinformatie hierover te ontkrachten	EZK	Nieuw
Vertrouwen in het RIVM neemt af of daarmee geassocieerde personen	Consequente aan of afwezigheid van Van Dissel bij persconferentie	VWS	Lopend
	Persoonlijke Risico Analyse voor Van Dissel, Gommers en Kuipers	VWS i.s.m. NCTV	Nieuw
Nep NL alert	Wanneer sprake is van financiële motieven uitzoeken hoe de link offline gehaald kan worden	BZK i.s.m. EZK	Nieuw
	Centrale voorziening om alle NL alerts te kunnen raadplegen, sommige hebben immers slechts lokaal/regionaal bereik wat fact-checken lastiger maakt.	JenV	Nieuw
Misleidende advertenties	Parallelen trekken met <i>bitcoin</i> rechtszaak om te kijken of dit ook als generiekere casus behandeld kan worden	EZK i.s.m. JenV	Nieuw

Rol van techbedrijven	Gesprek met oversightboard Facebook over de te maken afwegingen	EZK en BZ i.s.m. BZK, JenV en OCW	Nieuw
	Discussie organiseren over de rol en verantwoordelijkheid van de techbedrijven (n.a.v. AIV-advies)	EZK en BZ i.s.m. BZK, JenV en OCW	Nieuw
Het openen van scholen zal leiden tot een nieuwe golf aan corona patiënten	Goed tegen-narratief bestaande uit: - Causale verband weerleggen (het ligt aan het gedrag van mensen niet aan de opening van scholen) - Feiten weerleggen - Cijfers over	VWS en OCW i.s.m. COM	Nieuw

Facebook is uitsluitend bedoeld voor de juiste informatie:

- Campagne update:
 Vandaag start **Boef met de jongerencampagne** informeert de woordvoerders. Het filmpje over mentale gezondheid (houdt vaste werktijden aan) heeft 3,3 miljoen bereikt. **Het grootste deel via Facebook.**
 Het narratief over Ramadan heeft 890.000 bereikt.
 I&W filmpje over afstand in het verkeer is vandaag uitgegaan.
 Dit is mooie informatie voor in de nieuwsbrief.

Onbekend document zonder datum. Hier wordt het narratief gecontroleerd (II)

Generieke acties			
	(Mogelijke) actie	Verantwoordelijk voor uitvoering	Status actie
Actielijn: preventie			
	Positieve communicatie over multilaterale verbanden d.m.v. stratcom om ondermijnende narratieven over EU/NAVO tegen te gaan	Alle betrokken departementen	Nieuw
	Gespreken met techbedrijven over de genomen extra maatregelen rondom COVID-19 zoals het verwijderen van bepaalde berichtgeving	BZK	Lopend
	Transparantie vergroten door (onderzoeks)data van eigen organisatie vrij te geven van bv het RIVM of over stralingsonderzoek	VWS, EZK of andere betrokken departementen	(Deels) nieuw
	Goede maatregelen van techbedrijven benoemen	BZK i.s.m. COM	Nieuw

Hier wordt de censuurmachine beheert.
Actie: Binnenlandse Zaken

Onbekend document zonder datum. Hier wordt het narratief gecontroleerd (III)

<p>Desinformatie alliantie opzetten (naar vb. vaccinatie alliantie) en zo het maatschappelijk middenveld betrekken om desinformatie te adresseren:</p> <ul style="list-style-type: none">- Eventueel ook thematisch in te zetten:- Personen buiten de overheid die het gesprek over/tegen desinformatie online kunnen voeren- Ervaringsdeskundige inzetten om de gevolgen van desinformatie een gezicht te geven (bijv. een gedupeerde van een brandstichting van een zendmast)	IWG of beleidsverantwoordelijk departement	Nieuw
---	--	-------

Naast de Inclusive Vaccin Alliantie moet er ook een Inclusive Desinformatie Alliantie komen.

Personen buiten de overheid in gesprek laten gaan. Zijn dat de Twitteraars als Wierd Duk die opeens PRO-Vax waren? Influencers als Babette van Veen?

Er zat een PLAN achter.

Onbekend document zonder datum. Hier wordt het narratief gecontroleerd (IV)

	bekijken hoe je de doelgroep bereikt.		
	Red teaming oefening voor nog te komen maatregelen	MID	Nieuw
	Uitvraag bij het Behavioural Insights Team naar beste manier op publiek te bereiken met evt. debunk	BZK i.s.m. IWG	Nieuw
	Op basis van analyses proactief Q&A's opstellen en publiceren	MID i.s.m. betrokken departementen	
Actielijn: reageren			
	Negeren wanneer het bereik klein is	Betrokken departement i.s.m. COM	Lopend
	Debunken, wanneer het bereik en effect groot is	Betrokken departement i.s.m. COM	Lopend
	'Direct duidelijk brigade': BZK interne groep die stukken kan vertalen naar begrijpelijker taal.	BZK i.s.m. betrokken departement	Lopend
	Escalatiekanaal benutten van de diverse platformen wanneer noodzakelijk	BZK i.s.m. betrokken departement	Lopend
	Ontwikkelen handelingsopties statelijke actoren	DEF, BZ i.s.m IWG	Nieuw
Advertenties op nieuwswebsites met valse claims	Onderzoeken van mogelijkheden om dit af te dwingen om te verwijderen	Betrokken departement i.s.m. OCW en JenV	Nieuw

(Social) media is geen vrij podium voor de burger.

De Militaire Inlichtingen Dienst (MID)?

Onbekend document zonder datum. Hier wordt het narratief gecontroleerd (V)

Een overtuigend narratief voor de bevolking om de App te gebruiken.
Je kunt er je vrijheid mee terugverdienen!

			<p>door externe security experts die nodig zijn voor het maatschappelijk draagvlak.</p> <p>Ook houden we de AIVD, NCTV en NCSC betrokken bij de volgende fasen: de publieke beproeving en de verwerving. VWS hoopt daarom van harte dat VWS de komende periode een beroep kan blijven doen op de AIVD, NCTV en NCSC.</p>
JenV		<p>In de passage "Daarnaast zijn we bezig met een inhoudelijke verhaal te maken met het RIVM en de GGD-en, want uiteindelijk moet de digitale ondersteuning ten dienste komen van zowel GGD-en als zorgaanbieders." mis ik (opnieuw) het burgerperspectief. Wil de overheid met een overtuigend narratief de bevolking mee krijgen in het gebruik van de apps, dan zal in het verhaal ook stevig moeten doorklinken wat de individuele burger eraan heeft. Daarbij is bijvoorbeeld van belang aan te geven in hoeverre de apps kunnen bijdragen aan niet alleen de volksgezondheid, maar ook aan een perspectief van eventuele versoepeling van de getroffen maatregelen.</p>	<p>Ondermeer de Patiëntenfederatie is intensief betrokken bij de selectie en het volledige publiek kan komend weekend mee kijken op de appathon, bijvoorbeeld ook op het gebied van gebruiksvriendelijkheid. De app is één van de manieren waarover nagedacht wordt om de maatregelen die op dit moment in de lockdown gelden, te verzachten. Dat is iets waar, onder andere, burgers een belang bij hebben.</p>